

Mål C-33/21**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande enligt artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

18 januari 2021

Domstol som begär förhandsavgörande:

Corte suprema di cassazione (Italien)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

21 december 2020

Klagande:

Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (INAIL),

Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (INPS)

Motpart:

Ryanair DAC

Saken i det nationella målet

Kassationstalan mot domen från Corte d'appello di Brescia (Italien) som ogillade överklagandena från Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro (det nationella institutet för arbetsolycksfallsförsäkring, nedan kallat INAIL) och från Istituto Nazionale della Previdenza Sociale (det nationella socialförsäkringsinstitutet, nedan kallat INPS) av domen från Tribunale di Bergamo (Italien). Genom denna dom ogillade Tribunale di Bergamo deras respektive talan om fastställelse av att Ryanair DAC (nedan kallat Ryanair) var skyldigt, enligt den italienska lagstiftningen, att försäkra 219 anställda som var placerade vid flygplatsen Orio al Serio (Bergamo, Italien) som resande personal.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Corte di cassazione (Italien), som är hänskjutande domstol, ska fastställa huruvida de anställda vid ett flygbolag med säte i Irland vilka är placerade vid en

stationeringsort i Italien bör omfattas av den italienska socialförsäkringslagstiftningen.

Domstolarna i lägre instans uteslöt i detta avseende att nämnda flygbolag skulle ha en ”filial” eller en ”fast representation” i Italien. Detta hindrade tillämpningen av bestämmelsen i artikel 14.2 a i) i förordning (EEG) nr 1408/71 om att resande personal vid ett transportföretag ska omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat på vars territorium företaget har sin filial eller fasta representation.

Den hänskjutande domstolen vill dock få klarhet i huruvida den efterföljande bestämmelsen i artikel 14.2 a ii) kan tillämpas i detta fall med avseende på tolkningen av begreppet ”[d]en som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt” utifrån de kriterier som EU-domstolen fastställt med hänvisning till begreppet ”ort där arbetstagaren vanligtvis utför ... sitt arbete”, i enlighet med artikel 19.2 a i förordning (EG) nr 44/2001.

Fråga som har hänskjutits för förhandsavgörande

Ska begreppet ”[d]en som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt” i artikel 14.2 a ii) [i förordning (EEG) nr 1408/71, i dess ändrade lydelse] tolkas på samma sätt som det begrepp (inom området för civilrättsligt samarbete, domstols behörighet och behörighet vid tvister om anställningsavtal (förordning (EG) nr 44/2001)) som i artikel 19.2 a (i den sistnämnda förordningen) definieras som ”ort där arbetstagaren vanligtvis utför ... sitt arbete”, även inom området för luftfart och för kabinpersonal (förordning (EEG) 3922/91), i enlighet med EU-domstolens praxis som anges i motiveringen?

Anförda unionsbestämmelser

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (EGT L 149, 1971, s. 2), särskilt artiklarna 13 och 14.

Rådets förordning (EG) nr 44/2001 av den 22 december 2000 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (EGT L 12, 2001, s. 1), särskilt artikel 19.2 a.

Rådets förordning (EEG) nr 3922/91 av den 16 december 1991 om harmonisering av tekniska krav och administrativa förfaranden inom området civil luftfart (EGT L 373, 2012, s. 4).

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 37 i regio decreto-legge del 4 ottobre 1935, n. 1827 – Perfezionamento e coordinamento legislativo della previdenza sociale (kungligt lagdekret nr 1827 av den 4 oktober 1935 – Fullbordande och lagstiftningssamordning av

välfärdssystemet) (GU nr 251 av den 26 oktober 1935 – ordinarie tillägg nr 251), där det fastställs att invaliditetsförsäkring, åldersförsäkring och försäkring mot tuberkulos och ofrivillig arbetslöshet måste tecknas för personer oavsett kön och nationalitet i åldersgruppen 15–65 år som utför avlönat arbete som anställda hos andra.

Artikel 1 i decreto del presidente della Repubblica del 30 giugno 1965 – Testo unico delle disposizioni per l'assicurazione obbligatoria contro gli infortuni sul lavoro e le malattie professionali (presidentdekret nr 1124 av den 30 juni 1965 – konsoliderade bestämmelser om obligatorisk försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetsrelaterad ohälsa) (GU nr 257 av den 13 oktober 1965 – ordinarie tillägg nr 0), där det fastställs en skyldighet att teckna arbetsskadeförsäkring hos INAIL för personer som arbetar med maskiner som inte manövreras direkt av den person som använder dem, tryckkärl eller eldrivna eller termiska apparater och system samt för personer som arbetar vid fabriker, laboratorier eller arbetsplatser där man utför arbeten eller tjänster som involverar användning av sådana maskiner, apparater eller utrustningar. ...”.

I artikel 4 i samma lag anges att ”följande personer omfattas av försäkringen: 1) de som på stadigvarande eller tillfällig basis utför manuellt avlönat arbete för arbetsgivare och under andras ledning, oavsett löneform. ...”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet

- 1 INPS och INAIL har yrkat att den hänskjutande domstolen ska fastställa att Ryanair är skyldigt att i enlighet med den italienska lagstiftningen teckna försäkring hos INPS för perioden mellan juni 2006 och februari 2010 och hos INAIL för perioden mellan den 25 januari 2008 och den 25 januari 2013 med avseende på 219 anställda som är placerade vid flygplatsen Orio al Serio som resande personal.
- 2 INPS grundade sitt yrkande på att det inom ramen för en inspektion hade fastställts att arbetstagarna utförde arbetet i fråga på Italiens nationella territorium och att artikel 37 i kungligt lagdekret nr 1827 från 1935 och artikel 13 i förordning (EEG) nr 1408/71 var tillämpliga i det aktuella fallet.
- 3 INAIL konstaterade i sin tur att samma arbetstagare arbetade vid den operativa basen, kallad *crew room*, som hade försetts med stationära arbetsstationer med personatorer, skrivare, telefon och kontorshyllor med handlingar rörande arbetet samt även fax och drog därmed slutsatsen att arbetstagarna skulle vara försäkrade hos INAIL i enlighet med artiklarna 1 och 4 i presidentdekret nr 1124 från 1965 och artikel 37 i kungligt lagdekret nr 1827 från 1935.
- 4 Både Tribunale di Bergamo och Corte d'appello di Brescia ansåg att INPS och INAIL saknade grund för sina yrkanden. Framför allt ansåg Corte d'appello di Brescia att det inte hade styrkts att alla de 219 arbetstagarna omfattades av de

E101-intyg som Ryanair hade uppvisat och fastställde därefter vilken lag om social trygghet som var tillämplig i enlighet med förordning (EEG) nr 1408/71. Nämnda domstol slog fast att alla de anställda omfattades av ett irländskt anställningsavtal, som i praktiken regleras genom irländska direktiv, och att de anställda skulle arbeta på italienskt territorium 45 minuter per dag och på irländska luftfartyg under resterande tid. Corte d'appello di Brescia ansåg således att Ryanair inte hade någon sådan ”filial” eller ”fast representation” i Italien som krävs enligt unionsrätten för att fastställa försäkringsplikt i Italien.

- 5 Vidare ansåg Corte d'appello di Brescia inte att det ytterligare anknytningskriteriet att Ryanair har en ”operativ bas” vid Orio al Serio i enlighet med bilaga III till förordning (EEG) nr 3922/91 var tillämpligt i tiden (*ratione temporis*). Syftet med förordningen var i själva verket att harmonisera de tekniska kraven och administrativa förfarandena inom den civila luftfarten, och ovannämnda kriterium började tillämpas inom området för social trygghet först efter ikraftträdandet av förordning (EG) nr 883/2004 i maj 2010, i dess lydelse enligt förordning (EU) nr 465/2012.
- 6 Corte d'appello di Brescia konstaterade, med hänvisning till INAIL:s yrkande, att det var uteslutet att tillämpa kriteriet ”operativ bas” för tiden efter april 2010 eftersom det helt saknades faktiska omständigheter som visade att kriteriet var tillämpligt.
- 7 INPS och INAIL överklagade domen från Corte d'appello di Brescia till Corte di cassazione.

Kortfattad redogörelse för skälen till att förhandsavgörande begärs

- 8 Omständigheterna i målet vid den hänskjutande domstolen, som på nationell nivå regleras genom artikel 37 i kungligt lagdekret nr 1827 från 1935 och genom artiklarna 1 och 4 i presidentdekret nr 1124 från 1965, omfattas av unionsrätten eftersom de rör fastställandet av tillämplig socialförsäkringslagstiftning när det gäller arbetstagare som är anställda vid företag med säte i Irland och som ingår i flygbesättningar, även internationella sådana, med stationeringsort vid flygplatsen Orio al Serio.
- 9 Det nationella målet avser framför allt tolkningen av artiklarna 13 och 14 i förordning (EEG) nr 1408/71 som har varit gällande sedan ikraftträdandet av förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av EU-medlemsstaternas sociala trygghetssystem (den 1 maj 2010), efter antagandet av förordning (EG) nr 987/2009 den 16 september 2009.
- 10 Corte d'appello di Brescia ansåg inte att det anknytningskriterium som avses i artikel 14.2 a i) i förordning (EEG) nr 1408/71 var tillämpligt i detta fall. Enligt detta kriterium ska de personer som ingår i den flygande personalen vid ett flygbolag som utför internationella flygningar och som arbetar vid en filial eller fast representation som detta bolag har i en annan medlemsstat än den där det har

sitt säte omfattas av lagstiftningen i den medlemsstat där denna filial eller fasta representation är belägen. För att denna bestämmelse ska kunna tillämpas krävs i själva verket, såsom EU-domstolen påpekade i sin dom av den 2 april 2020 i mål C-370/17 och C-37/18 (ECLI:EU:C:2020:260), att två kumulativa villkor är uppfyllda, nämligen dels att det berörda flygbolaget har en filial eller fast representation i en annan medlemsstat än den där det har sitt säte, dels att personen i fråga arbetar vid denna filial eller fasta representation.

- 11 Det är dock även nödvändigt att undersöka om de faktiska omständigheter som är aktuella i det nationella målet omfattas av tillämpningsområdet för artikel 14.2 a ii, enligt vilken "[d]en som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt skall omfattas av denna stats lagstiftning, även om det företag hos vilket han är anställd inte har sitt säte eller någon filial eller permanent representation inom det territoriet".
- 12 När målet avgjordes i sak slogs det fast 1) att flygbolaget hade en "operativ bas" vid flygplatsen Orio al Serio i syfte att hantera och organisera personalens arbete, 2) att denna bas hade försetts med datorer, telefoner, fax och hyllor för förvaring av handlingar om personalen och flygningarna, 3) att lokalen användes av all personal vid Ryanair för förberedande arbete och arbete efter varje skift, 4) att personal som var tillfälligt olämplig att flyga skulle utföra tjänster vid denna bas, 5) att personalen hade en egen referenspunkt i den så kallade "supervisor" på denna plats som samordnade besättningarna och 6) att denna "supervisor" utövade tillsyn av personalen och ibland kallade in personal från deras bostad vilken måste vara belägen inom en timme från flygplatsen.
- 13 Mot bakgrund av dessa fakta måste det fastställas hur begreppet "[d]en som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt" ska tolkas, med tanke på att det, i enlighet med vad som anges i artikel 14.2 a i förordning (EEG) nr 1408/71, rör sig om en "person som hör till den resande eller flygande personalen hos ett företag som för andras eller egen räkning bedriver internationell befordran av passagerare eller gods med järnväg, landsvägstransporter, flyg ...".
- 14 Ordalydelsen i bestämmelsen innebär att det måste fastställas att personerna huvudsakligen arbetar i en viss medlemsstat. Härvidlag vore det inte skäligt att beakta nationaliteten för det flygplan som kabinpersonalen arbetar på och att betrakta nämnda flygplan som nationellt territorium tillhörande den medlemsstat som det är registrerat i samt fastställa det huvudsakliga tjänstestället efter flygplanets nationalitet.
- 15 En sådan tolkning förefaller felaktig eftersom det rör sig om kabinpersonal som oundvikligen till största del arbetar ombord på flygplan. Den bestämmelse som avses i artikel 14.2 a ii har dessutom utformats som ett undantag från kriteriet den ort där arbetsgivaren har sitt faktiska säte. Huvudsaklig tjänsteort ska rimligtvis tolkas som den ort där merparten av arbetet utförs, det vill säga den ort på vilken, eller utifrån vilken, arbetstagaren i faktiskt fullgör huvuddelen av sina

förpliktelser gentemot arbetsgivaren, dock med undantag av den del som utförs ombord på flygplanet. I annat fall skulle nämligen tjänsteorten motsvara den som avses i artikel 14.2 a, som ovannämnda bestämmelse dock utgör ett undantag från (vilket klargörs genom orden ”[m]ed följande begränsningar”).

- 16 Syftet med bestämmelsen förefaller vara, när det gäller fastställandet av tillämplig lag om social trygghet, att kriteriet den ort där de huvudsakliga aspekterna av arbetet faktiskt utförs ska ges företräde framför det angivna kriteriet anknytning till den ort där arbetsgivaren har sitt säte. På sätt kan det säkerställas en effektiv kontroll från behöriga myndigheters sida av att de sociala trygghetsåtgärderna efterlevs, att de tillämpas fullt ut och att sociala trygghetsförmåner utnyttjas bättre av berörda parter.
- 17 Detta syfte kan nås om begreppet ”[d]en som huvudsakligen arbetar inom den medlemsstats territorium där han är bosatt” tolkas utifrån samma kriterier som i EU-domstolens tolkning, inom området för luftfart och för flygpersonal, av begreppet ”den ort där arbetstagaren vanligtvis utför ... sitt arbete” som avses i artikel 19.2 a i förordning (EG) nr 44/2001.
- 18 Härvidlag ska det erinras om, när det gäller begreppet ”den ort där arbetstagaren vanligtvis utför ... sitt arbete” i enlighet med artikel 19.2 a i förordning (EG) nr 44/2001, att domstolen konstaterade i sin dom av den 14 september 2017, Sandra Nogueira m.fl. (C-168/16 och C-169/16, ECLI:EU:C:2017:688), punkt 57 att kriteriet den medlemsstat där arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete ska tolkas extensivt (se, analogt, dom av den 12 september 2013, Schlecker, C- 64/12, EU:C:2013:551, punkt 31 och där angiven rättspraxis).
- 19 I detta avgörande, som även det avsåg arbetstagare som är anställda som kabinpersonal vid ett flygbolag, angav EU-domstolen att när domstolen i en medlemsstat ”inte utan svårighet kan fastställa ’den ort där arbetstagaren vanligtvis utför ... sitt arbete’”, ska nämnda domstol ... identifiera ”den ort från vilken” arbetstagaren uppfyllde huvuddelen av sina förpliktelser gentemot sin arbetsgivare. Detta ska ske utifrån en metod där en rad omständigheter undersöks och bedöms och som gör det möjligt att beakta samtliga omständigheter som är utmärkande för arbetstagarens verksamhet men även att motverka att ett uttryck såsom ”den ort där [, eller från vilken,] arbetstagaren vanligtvis utför sitt arbete” instrumentaliseras eller bidrar till att strategier för kringgående genomförs (se, analogt, dom av den 27 oktober 2016, D’Oultremont m.fl., C- 290/15, EU:C:2016:816, punkt 48 och där angiven rättspraxis).
- 20 Med tanke på de olika anställningsförhållandena inom transportsektorn angav domstolen dessutom i sin dom av den 15 mars 2011, Koelzsch (C-29/10, EU:C:2011:151, punkt 49) och av den 15 december 2011, Voogsgeerd (C-384/10, EU:C:2011:842, punkterna 38–41) en rad omständigheter som de nationella domstolarna kan beakta: den ort från vilken arbetstagaren utför sina transportuppdrag, till vilken ort arbetstagaren återvänder efter sina uppdrag och den ort där arbetstagaren organiserar sitt arbete samt den ort där arbetstagaren har

sina arbetsredskap samt stationeringsorten för de flygplan som arbetstagaren vanligtvis arbetar på.

- 21 Mot bakgrund av dessa överväganden vilandeförklaras målet vid Corte suprema di cassazione, och ovannämnda fråga hänskjuts till EU-domstolen för förhandsavgörande.

ARBETSDOKUMENT